

a matre debitū petere. **S**i agnouit momalem vel
hñtē pfēssōem castitatis. scel⁹ opatus est et dici⁹
sacrilegiū. idēz si mulier cū clerico in sacris ordi
bus ostituto vñ religioso plato. ordiato et hmōi.
Si agnouit omēm. vel quā tenuit ad baptismum
scz filiā suam spūalē et dicitur incestus vñ sacre
giū. idē de mliere cū opze vñ filio spiritali z h⁹.
modi **S**i susceptus agnouit filiam suscipiētis vel
vxorē eiusdē etiā incestū omisit. sñt fit de ofirmā
tione. **S**i p semetipm vigilans volūtariē se polluit
vñ māib⁹ ppis vñ alijs modis. qd dī mollicies. **S**i
mascul⁹ opatus est turpitudinē cū masculo. vñ fe
mina cū feia. vñ vir cū mliere ex vas debitū qd dī
sodoiticū et ē gñissimū oīm. **S**i cū brutis opatus ē
nephās et cū qb⁹ qd dicitur bestialitas **S**i dieb⁹
festiuis aliqd hon⁹ opatus ē qz magis gñe Et fm
aliq⁹s hmōi circūstantias ncce ē oīteri qz mutāt
spēm pāi qz si in ecclia ē loco sacro aliqd hon⁹ omi
sit vñtra hoc qd fecit opatus est etiā sacrilegiū et
ob hoc grauius pām. **D**e peccatis q omittū in cō
iugio et actibus inhonestis vel tactib⁹ et ostulis
aut verbis et hmōi dicitur infra. c. de luxuria.

De vij. pcepto vicz n furtū facies Ca. xix

C primo de vsurpatōe reiali
ene q in hoc phibetur pces
pto. **R**ota qd in omnib⁹ ifra
scriptis spēb⁹ ē pām morta
le et tenet⁹ ad restitutōz ei
aquo est recepta res q si il
le non inuenitur vel ignora
tur paupibus erogetur. **E**t

nota qd non solum qui accipit sz heredes etiā eius
tenentur. si tamen ad eos de bonis illi pueniū sit
Si abstulit rem alienā occulte inuito dño nō solū
ab extraneo sed etiā filius a pētibz vxor a viro
seru⁹ a dño discipulus a mgro. socius a socio. asan
guineus a asanguineo qz semp furtum ē. Et si fur
erit notabile aliqd damnū mortale est z tenet⁹ ad
restitutōem. secus si qd minimū vt fruct⁹ et hmoi
Si furatus ē oues agnos oua et pullos aut colūz
bas ā fruct⁹ agroz. **S**i arando vel alias culcīnā
do furatus est alienā terram qz tenetur ad resti
tutionē totius damni. **S**i furātī dedit asilium aut
modū furādi ā aliqd auxiliū qz tenetur ī solidūz si
pbabiliter credi⁹ ex suo asilio z hmoi dānū fuisse
secutū. **S**i vidit fieri furtū et dolose zelauit qz te
net⁹ ad restitutōez. si ex officio habebat impedire
Si interrogat⁹ de furto ei noto tacuit. qz videtur
manifestare. **S**i scienter emitt rē furatam. qz tene
t⁹ restituere. **S**i comedit aut bibit ā iduit de reb⁹
furatis. qz tene⁹ d oibus que sic asumpsit nisi ege
rit causaz spoliatoz. monendo et inducēdo furē ē
raptorē ad debitam restitutōem. **S**i vxor p annuz
vixit de rebus qz vir eius furatus est. qz potius
deberet viuere de elemosinis. **S**i furatus ē aliqd
vsurario vel alteri. vt inde faciat elemosinam. pro
anima illius quia non sunt faciēda mala vt veni
ant bona.

De fraudulentia.

Et si sibi mutuata retinuit fraudulēter ē ali
ter rem alterius ad manus suas venientē nō

f i

restituit nisi ille de suo haberet tantūdem certitū
dimaliter q̄ non vellet restituē. **S**i inuēta que non
habentur pro delicto non restituit sed ad sibi reti
nendū accepit. **S**ed inq̄sitiōe facta si nō reperitur
debz paupibz dare alias peccaret mortaliter. nisi
ipsi indigenti hoc daretur. **D**e thesauris inuentis
multum statur cōsuetudini. **S**i re pignozata vsus ē
ad vsū cōsumētē ad sui vtilitatem cōtra volunta
tem dñi illius rei. qz tenetur de cōsumptis. **A**de3 si
sua culpa alias quouismodo pignus deterioratum
est. **S**i re cōmodata vsus est ad aliū vsū q̄ fuit
cōmodata. v̄l si re deposita sine licētia deponentis
vsus est. nisi p̄sumat dñm rei esse cōtentum qz tene
tur de deterioratione illius rei. **S**i religiosus de re
bus monasterij sine licētia supioris habita v̄l pre
sumpta aliq̄d accepit. **I**dem si aliq̄d recepit vt re
tinet occulte p̄ se. qd̄ mortale est et p̄petariū. **S**i p̄
latus expendit in turpes vsus bona ecclie d̄puta
ta ipsius repationi v̄l paupibus v̄l bona monaste
rij. **S**i recepit a religiosis aliq̄d sine causa rationa
bili. scz p̄ turpitudine v̄l ludi acq̄sitione v̄l cau sa
amicicie et p̄entele sine aliq̄ indigentia. qz tenet̄
ad restitutionem. **D**e fraudulentia etiā nota q̄ fit
in s̄ba rei vendendo vnā rē p̄ alio vicz si vinū lim
phaticum p̄ puro vendidit vel carnes pecudinas
p̄ castratis aut cerā aut alia aromata non pura s̄
mixta alijs rebus et h̄mōi. & in q̄litate vt rē prauā
p̄ bona vt pannum. ferrū. coreū. aromata. animalia
fructus et h̄mōi defectuosos & si ea vendit p̄ bōis
Vel in quātitate dando mensuras diminutas & pō
dera vt vndeci uncias p̄ libra et h̄mōi. **S**imiliter

in vlna non pfecta. In his si notabiliter dānificat
prium peccat mortaliter et tenetur ad restitutō
onē si parum nec plus intendēs venialiter et pau
perib⁹ eroget. Si vēdidit rē aliquā p multo ma
iori p̄cio q̄ valeat scdm̄ omunē estimatōem illius
tpis aduertenter peccat mortaliter et tenetur ad
restitutionē si p̄xim⁹ notabiliter leditur. secus si
parum. Idem si emat mīnori p̄cio q̄ valeat et hoc si
veniat ex ignorātia vlimpericia vēdītoris. Si frau
dauit iustas gabellas et pedagia quia ten⁹ dītatī
restituere. etiam si multum vel parum fraudauit
Si etiam multum defraudauit mortaliter pecca
uit. Si emendo aut vendendo causa fraudis menti
tus est. q̄ quotiēs hoc facit sciēter tociens peccat
mortaliter et tene⁹ ad restitutionē. Si ouenit cum
mercatoribus vt ipse solus venderet pre omnibus
quia illicitū pactum est. Si mī ciuitate impetrauit
vt ipsi soli vendere liceat. quia scdm̄ leges. debet
omni bono suo spoliari et apterea exilio dānari. Et
hec etiaz pena incumbit concedentibus hmōi licē
ciam. Domini qui grauant subditos in collectis vel
exactionibus iniustis quia tenent⁹ ad restitutionē
Qui describunt prestantias scienter aliquē gra
uātes oītra debitum tenentur de damnis.

De rapina.

Rapuit rem alterius violenter. q̄ mortale ē
et ultra h⁹ tenetur ad restitutōz. Si rē rap
tam inique celauit q̄ tenetur ad restitutōem i soli
dū si ex h⁹ ipedita fuit restitutio. Si fuerit pira
ta. id ē p̄dans p mare q̄ scūq̄ i dīnter q̄ vlt pec
catū et restitutōz ē exōicat⁹ exōicatōe papali sec⁹

tamen est de illis qui hoc faciunt contra certos alios
quos cum quibus habet bellum. Si depauperavit romi-
pedas euntes et redeuntes ad urbem vel portantes
necessaria ad usum curie ultra peccatum excusat
est excusatione papali. Si in bello iniusto depa-
tus est aliquem ultra mortale peccatum et restitutus
non debet absolui nisi firmiter proponat se disponat
amplius non interesset homini vel alio bello iniusto.
Si in bello iusto abstulit aliquid ab amicis sicut
quicquid faciunt stipendiarii vel etiam si abstulit aliquid
ab ecclesiis inimicorum quia tenetur ad restitutionem
Nota quod omnes dantes consilium ad aggrediendum
vel sumendum aliquod bellum iniustum sine quorum
consilio non fuisset factum vel non poterat fieri te-
netur insolidum de omnibus damnis inde secutis. Si par-
ticipavit in crimine rapine vel furti vel alterius inius-
te donationis in aliquo infra scriptorum modorum qui
in his continentur versibus. Iussio consilium con-
sensus palpo recursus. Participans mutus non ob-
stans non manifestans. Tenetur insolidum de omni
dano inde secuto. quousque ille qui passus est sit satisf-
factum. Intellige tamen iussione vel consilio et consensu coop-
erantis vel palpo. id est adulatione vel recursu. id est rece-
ptatione latronum vel reum ablatam taliter quod sine hoc
non fuisset facta rapina vel danum alias non tene-
tur nisi in quantum pervenisset ad eum de re rapta
vel de quanto damno fecisset cum suis vel quantum
pro fuisset factum propter aliquod predictum ab eo facto
rum. Quantum ad secundum versus nota quod non obstat nisi
manifestans et mutus tenetur quando est officialis et pro
impedire danum et non facit. alias enim etiam non tene-

Quantū vero ad p̄ticipatōz. **A**stud p̄t fieri multi-
pliciter vno° p̄curādo cū alijs ad rapiēdū. et tūc
tenetur ad illud qđ recepit ē dānificauit. si tñ non
fuit ī causa p̄ncipali v̄l q̄si. **S**ecūdo modo recipiē-
do p̄ viā domi d̄ rapina et d̄ illo tenet̄. **T**ercio per
p̄sumptōez rapine ī vīctū z vestitu et h̄mōi sic fa-
mul⁹ raptoris. et vsurari⁹ q̄ oīa h̄z de rapina z vsu-
ra et tenetur de illo qđ p̄sumit. **Q**uid aut̄ talē d̄be-
at facē vide ī summa. **Q**uarto modo p̄ dotatōz vt
videlicet marit⁹ q̄ sciebat focerū suū non h̄ē nisi
bona rapta v̄l de vsura. qz n̄ p̄t recipe dotē ab illo
Si recepit. tenetur ad restitutōz. **F**ilia aut̄ cū re-
manet vidua tenetur restituē dotem. qz de alieno
est. **S**i v̄o nesciebat marit⁹ focerū suū esse talē tūc
est diuersa op̄inio doct. vtrū posset tenere marit⁹
si filia vidua tenet̄. **Q**uīto p̄t emptōz rei rapte ē
furate. et si scienter hoc fecerit ob sui vtilitatē v̄l
tra mortale p̄ctm̄ tenet̄ restituē si iuenire poterit
dñm rei si v̄o n̄ iuenire poterit paupib⁹ erogabit.
vel precīū eius etiā si iā p̄sumpsit. **S**i ignoranter
siue ignorantia iuris siue facti a peccato potest ex-
cusari quando tñ scit tenetur restituere si non dū
distraxit. etiam precio petito a dño rei. **S**ed repe-
tat a venditore si potest. **I**dē de oīb⁹ q̄ successiue
emerent h̄mōi rem nisi prius distraxerint illam qz
si bona fide existens distraxerit vendendo nō te-
netur ipse sed emens. de his vide plen⁹ ī summa
scdā pte ti. **I**nterrogādum est ergo de p̄dictis no-
uē modis dictōz. versuū singulariter. **E**t primo si
iussit fieri rapinā aut si eius noīe facta est mortali-
ter peccauit z tenetur ī solidū si aliē q̄ ex ei⁹ mā-

dato facta non fuisset; alias teneatur pro quanto ut si Si raptor
recessu dedit ad rapiendum quia teneatur insolubile si ex
suo consilio factum sit. Si consensit rapine coopando te-
netur similiter insolubile eodem modo. Si adulatus est
raptor quasi strenuus et benefactor teneatur insolubile
si ex hoc dampnum secutum est. Si raptorem vel rem raptam
recepit vel inique celavit quia tenetur insolubile
si ex hoc dampnum secutum est vel impedita fuit restitu-
cio. Si vidit rapinam fieri et non obstitit cum possit
vel si celavit et non manifestavit quia si officialis
erat tenetur ad restitutionem alias non. Si procuravit
cum alijs ad rapiendum quia tenetur insolubile si ex
eius sequela vel favore raptorem hoc fecerunt si
autem sine ipso fecissent tenetur de quanto pervenit
ad eum. vel de eo quod ipse dampnificavit. Si recepit
per viam domi de rapina quia ad illud tenetur quod reci-
pit. Si in victu et vestitu consumpsit de rebus rapi-
ne quia tenetur ad illud quod consumpsit nisi talia re-
ciperet in agendo causam spoliatorum monendo et indu-
cendo raptorem etc. Si dotem recepit a raptore vel usu-
rario quia tenetur ut si declaratum est. Si scienter
emit de rebus raptis vel furatis quia restituere te-
netur. Si autem ignoranter non tenetur nisi ad suam
noticiam pervenerit quod res rapta fuit ut si. Si quis im-
pediit alios in iuste a persecutioe alicuius beneficii vel offi-
cij ecclesiastici vel secularis ubi iam erat acquisitus ius
tenetur ad restitutionem talis dampni. Si autem nondum erat
sibi ius acquisitum sed erat in via ut acquireret tenetur
ad arbitrium boni viri quantum potest illud dampnum in illo
dubio estimari. Similiter qui iniuste deicit ab ob-
tento vel procurat alios reici. Secus autem cum iuste pro-

cedit. Qui infert dānum qđ in spē restitui non p̄t
vt mutilatio mēbri vel simile vt manū amputando
cum qua ille se nutriendo scribebat. vel ūginitatē
puelle auferendo precipue p̄ violentiam vel sedu-
ctionē vel etiā mortē alicui inferendo qui suo labo-
re se et suā familiam nutrieat aut scienter dando
vel vendendo equum claudicantem vel alias no-
cium aut etiā aliud animal ad vecturam v̄t alium
vsum et non emptori indicādo illud nocumentum
vnde sibi postea aliud sequitur dāmnū z h̄mōi ad
arbitrium boni viri. Si mulier sup̄posuit sibi p̄tuz
alienum vel d̄cepit p̄ adulterium nesciēte viro te-
netur viro de oībus expensis factis filio putatiuo
et d̄sanguineis. id ē. filiis l̄ alijs heredib⁹ p̄ his q̄
peruenerunt ad eum non t̄a mē tenetur illa muli-
er manifestare factum cum periculo vite sue. Sed
quid agendum sit vide in secunda parte Sūme.ri.
Si fuerit officialis alicui⁹ d̄munitatis v̄t ciuitatis
aut dñi. puta camerarius. thesaurari⁹ aut notari⁹
vel similis v̄t aliud officiū habens p̄ quo ē suffici-
enter salariat⁹ nec d̄tentus illo salario a p̄sonis
in q̄b⁹ suū exeqtur officiū exigit l̄ extorquet ali-
qđ vltra snū salariū p̄fatus nec puto qđ excuset eū
consuetudo sicut nec rapina p̄pterea em̄ statuunt⁹
salaria ne talis vltra hec aliquid petat vnde et
peccat talis et debet pauperibus erogare qđ di-
co quia difficile est semper illud reddere illis a q̄
bus recepit maxie cū modicū fuerit z p̄sona iuēni-
re nō p̄t vnde illud receptū est v̄t nescitur. Si cū
pecunijs q̄s habet d̄munitas in deposito negociat⁹
et si qđ cū eis lucret⁹ p̄ d̄tract⁹ vsurarios tenetur

restituere ei a quo accepit. **S**i p̄ d̄tractū licitū vi-
detur teneri saltē p̄ pte d̄tati v̄l paupib⁹ erga
re ptem. **S**i usurpauit sibi bona d̄tatis aut iura p̄
curatōis. aduocatōis ⁊ h̄mōi qz vltra mortale tene-
tur restituere. **S**i rapuit aut p̄ se impetrauit aliq̄
bona ciuium spoliatorū v̄l expulsoꝝ. quia tenetur
ad restitutionē. **S**i q̄s ingressurum in religionē bo-
nam et appbatam educit vel p̄ violentiam vel per
suasionem vltra peccatū mortale omissum ⁊ excōi-
cationem cum infert violentiam p̄sone. tenet̄ illū
vel alium reinducere ad religionem in satisfactōe
vel tenetur ipse ingredi si non habet impedimen-
tum de pe. et re. de eo. **Q**ui autem eum qui intē-
dit ingredi aliquam religionē. a suo bono p̄posito
reuocat etiam si non dum ingressus fuerat eodem
modo videtur peccare et puniti debere.

De furto rerū sacrazū qđ sacrilegiū d̄z.

Et imposuit v̄l dedit sup̄ hoc cōsiliū vt impo-
nerent̄ clericis v̄l p̄sonis eccl̄asticis collecte vel
exactiōes n̄ h̄ita licēti a romano pontifice. **S**i secu-
tus ē effect⁹ vltra mortale et obligationē ad resti-
tutōz nisi desistat p̄ amomitōem est excommunicat⁹.
Si fecit vel fieri fecit aut desup̄ cōsultuit statuta
c̄tra eccl̄iaz libertatem vltra mortale tenetur de
dammis et est excōicatus ip̄e et scriptores ⁊ iudi-
cantes. **E**t tñ vide plen⁹ s̄. i. j. pte. **S**i accepit pa-
tronatū de nouo alic⁹ vacātis eccl̄ie ⁊ monasterij
v̄l locon. pion. v̄l bona ip̄on. locon. vacatiū de h̄o
vide. s̄. i. j. pte. **S**i usurpauit bona hospitaliū. vel
alioꝝ pion. locon. aut bona c̄ligioson. aut paupz

aut rē ecclie ā bona capitli ā collegij. Si abstulit
rē sacā vt calicē sacmā et hmōi de loco sacro id
ē de ecclia ā rē sacā de loco n̄ sacro ā rē non sacm
de loco sacro. Si emit aliqd de peccunia ecclie qz
tal possessio ecclie ē. Si effregit locū sacru ē locū
religioson vt portas ecclie vt portas conuēt aut
monasterij qz vltra pām et obligatōz ad satisfaci
endū de iniuria z de dāno ē excōicat⁹. Si tñ h⁹ fe
cit iuriose et violēt et añ denūciatōz pē absolui a
diocesano d⁹p⁹ vō a solo papa seu sumo pniario Idē
iudiciū ē si icēdiū fecit studiose et iuriose ipdictis
locis. Incēdiarij āt alioz locoz de iure di n̄ sunt
excōicati. in aliqb⁹ tñ locis p sinodales cōstitutōes
sunt excōicati. Si legata facta ecclijs z alijs pijs
locis aut paupib⁹ n̄ solū itegre n̄ soluit sed etiam
solutōem differt qz peccat mortalit̄ n̄ legitimo impe
dimto impedit. In aliqb⁹ vō locis ē excōicat⁹ p si
nodalia statuta. Si n̄ dedit laic⁹ decimas suas qz
tenetur et solutōz faciat vt cōsuetū ē et specialiter
ecclasticis psonis. vlt pām tenet⁹ ad cōstitutōz.

De vsura . 2

Si mutuauit pecuniā numeratā vt aliqd eoz
qosu cōsumūt⁹ vt frumtū vinū oleū z hmōi cū itētio
ne aliqd recipiēdi vlt suū capitale mortale ē et il
lud qd vlt recepit tenet⁹ cōstitutē Si mutuauit s pi
gn⁹ aliqd rei mobil. ē rei imobil vt super vestes ē
equū z hmōi ā sup domū ā agrū ē sibi. 2 iteri acci
pit vsuz pig⁹ is illi⁹ donec reaccipiat pecuniā suā
qz vsura ē. Excipitur tñ cas⁹ scz. cū gener accipit
possessioēz i pign⁹ a socēo suo q⁹ usqz ille donauit.

sibi dotem et si ipse gener sustinet onera m̃imonij
scz nutriat vxorē. Si deposuit pecuniā penes mer
catozē ṽl artificē cū intentione recipiendi aliquid
vtilitatis licet non faciat pactū sup hoc s; ponit in
discretōe e⁹ volēs i oī casu capitle suū saluū eē qz
usura est. Sed si vult p̃cipare tā d̃ damno q̃ eti
am de lucro. sic licet etiā cum pacto et simile faci
ens. Non exhibuit debitum honorem. Et dicunt⁹
deposita vulgariter s; usura est. Si quis p̃pter pe
cuniā mutuata alicui petit vel sperat p̃ncipaliter
ab eo aliqd obsequiū ṽl utilitatē que p̃recio possit
estimari. vt opa boum vel p̃sone ad colendū terrā
vel aliud vel mutationē sui iumēti. l̃ cuiuscūqz rei
vel aliqd xeniū vt molat in molēdinis suis ṽl vt p̃
curet sibi beneficiū ṽl officiū eccl̃asticū ṽl secula
re. vel vt det sibi p̃pter hoc pl⁹ de fructibus terre
eius q̃ colit usura est. Et si p̃pter hoc n̄ ab eo cui
mutauit s; ab alio vt dñi l̃ om̃itatis recepit vti
litatē exinde illud debet paupib⁹ dare. Si venien
te termino noluit p̃logatōez ei dcedē n̄ dar; sibi ali
quid qz usura est. Si i fraudē vsure prestitit decē
brachia vel vlnas panni vnius vt recipet decem
vlnas panni alterius quia usura est. Si recepit ab
vsurario aliq̃ dona quia tenetur restituē non illi s;
illis a quib⁹ ipse vsurari⁹ recepat si sua substātia
tota fuerat de vsura. Si tradidit pecuniā p̃ simili
pecunia. vel rē p̃ simili re estimādo plus valē hu
iusmodi tempore restitutōis usura ē si fecit cū il
la intentione vt recipet illā melioratōz. Si mutua
uit pecuniam recepturus in certo termino alterius
generis monetam aut aliā rem q̃ plus valeat aut i

alio loco ubi plus valeat quia tenetur si hac intentione fecit. Si mutuavit nauiganti vel eum ad nundinas cum pacto recipiendi aliquid ultra sortem ex eo quia suscipit in se periculum pecuniarum et mercium ex. de usu. nauigati. Quis in se suscipit periculum nihilominus tamen attractus ille non est licitus. Si dedit granum vetus ut postea recipiat nouum quia usura est si tamen considerauit in hoc meliorationem quam propter hoc fecerit ex. e. quo. s. defuit et. c. in ciuitate. Si notarius rogatus scripsit attractum usurarium quia ultra peccatum mortale tenetur in solidum et si si fuit testis in tali attractu. Si fuit causa vel mediator et exhortator inter mutuante ad usuram et recipientem quia mortaliter peccat et ad restitutionem tenetur. Si apposuit penam attractui pro intentione quia usura est et restituere tenetur. Si tutor vel curator pupillorum vel procurator aut factor cuiuscunque pecuniam pupillo vel patroni dedit ad usuram etiam in utilitate illorum vel peccatum mortale commissum tenetur restituere. In casu tamen quo illi non possint vel nolint restituere illi in quantum habuerit utilitatem ipsi principaliter tenentur sed non facientibus ipsis tenetur tutor vel procurator etc. Si quis accipit sed mutuo ad usuram non ad prouidendum sue necessitati sed ut faciat usuram vel ludat et alias male utatur mortaliter peccat. Ideo si inducat alium ad hoc faciendum qui alias non fecisset.

De cambio

C fecit cambium et minuta de uno florino aureo supra monetam accipit vel econtra pro cambio

dedit aliqd scdm om̄ez cursuz. nō ē illicitū. **S**i fa-
cit cābia p lras realia de loco ad locū non ficta et
inde cepit moderatū lucrū q2 nō est illicitū. **S**i fa-
cit cambia q vulgariter dicūt^r cambia sicca aut p
venecias aut ad libras de grossi vsura ē q2 ibi alit
est mutuū sub spē lucri. hec habūdāt ī florēcia **S**i
mutuauit cū itētōe nihil ēcipiēdi si postea debitor
dedit ei aliqd tenetur ad restitutōz si p̄babilē cre-
dit q ppter mutuū acceptū hoc ei dedit v̄l credi-
tū v̄lteri⁹ retinendū secus est si ex beniuolēcia ei
dedit. **S**i ī emptione fructuū terre vel aliaruz re-
rū ex eo q āte p aliquos menses q recipiat h̄mōi
fructus vel res alias precium soluit emit minus iu-
sto precio ppter dilationē receptionis dictorū fru-
ctuū v̄l aliarū rerū. **S**ec⁹ si hoc faceret cū verisimile
crederet fruct⁹ illos aut res alias etiam posse mi-
nus valere tempore receptōis eorundē quia vt p⁹
vsuram faceret. **S**i autē non vendidit p⁹ iusto et
non vult illi qui vendit facere fructum bonum si-
cut ei qui dat sibi pecuniam mutuata sic non ē vsu-
ra **S**i vēdidit aliq⁹ rē p p̄cio qd ad p̄ns currebat
cū pacto q si tpe solutōis valeret plus etiā vellet
illud plus. **S**ed econtra si valeret minus non vellet
illud minus q2 vsura est. **S**i vero stent⁹ sit recipe-
p̄cium illud siue valeat p⁹ siue min⁹. **E**t sic stin-
gat p⁹ valere non ē vsura. **S**i quis emit domū ē
agrū multo minori p̄cio q valeat cū pacto q vēdi-
tor reemat eā v̄l eū cū placuerit p eodē precio et
ipse prius emptor iterim fruct⁹ illarū rerū p̄cipi-
at q2 vsura palliata ē. **N**ota q vsurari⁹ tene^r ad oīa
dāna q passi fuerit debitores ppter solutōz vsure

Si eius consilio aliqua ciuitas a dñs dedit suā pe-
cuniā ad vsurā qz vsurarius est. **E**t eodem modo si
cōitas aut ciuitas aliq recipit pign⁹ aliqd et ei⁹
fructus nō dputauit in sortem ex. d. vsu. **C**onqstus
viiij. q. i. sic vir. xxx. q. iiij. si hēs. ff. qd me. cā. l. metū
. **S.** **C**um aduertēdū. **E**ndē est de ill⁹ qui pphibere
pnt et non pphibēt ex d. sen. ex. qten⁹. et nō tenet⁹
restituē nō quātū ad eos puenit. **S**i pcessit vendi-
dit aut locauit aliquā domū vsurarijs aut alijs ad
exercendū fenus. qz non licz. **E**t si pziarche. archi-
epi. a. epi ipso facto suspēsiōz icurrūt. si sunt alijs p-
lati a clerici ipso facto excōicatiōz icurrūt. **S**i ē vni-
uersitas iterdictū icurrit. **E**t si tales talem sniam
sustmuerint p mēsez terre eorū etiā sunt intēdicte
q̄diu vsurarij ibi morātur. **S**i fieret statutū i aliq
ciuitate q̄ vsure soluāt vlt solute non pnt repeti a
repetite nō pnt cōstitui. excōicati sunt q̄ faciūt hec
statuta et q̄ iudicāt fm ipā **V**n illi q̄ faciūt capitu-
la cū iudeis vt dñi et dñtates. dñtia q̄ possint fe-
nerari. et q̄ vsure ab eis extorte nō possint repeti
in iudicio et hmōi. vidēt⁹ incidē i hāc excōicatōem
om̄s videlicet dñi q̄ faciūt hmōi capitla et ciues q̄
hoc cōsulūt ex d. vsu. ex. i. **C**le. **D**e emptōe denariorū
montis florēcie. vlt pstitis. venecian. l. locis ianue
qz aliq ponūt esse vsurariū ptractū licet aliq ptra-
riū teneāt. **E**t ideo nemini cōsulas vt faciat. **F**actū
autē potes inducē vt post mortē suā z vni⁹ alteri⁹
fmat dñtati vlt ptē det paupib⁹ bonū erit. **S**i non
vult adherens opimōi dñrie nō facile p̄dēpnēs. in
hmōi em fm doc. non est p̄cipitanda sententia.

De vsurpatione

N quis falsificat testamētum defunctorū. ā ali
ud istrumētum ā lēas vel peticōes aliq̄s ā ali
quo talium sciēter vtitur videt^r mortale et tene
tur ad omne dānū qđ ide seq̄t^r. **S**i q̄s falsificauit
lēas papales vñ talib⁹ falsis sciēti vtit^r est excōi.
cat⁹. c⁹ absolutio pape tēua^r. **S**z q̄ ex falsa cā sug
gesta obtinuit aliquā lēam ī curia q̄ causa si fuiss⁹
exp̄ssa. n̄ obtinuisset petita. vñ qđ ex ill⁹ lēis ēcepit
Licet nō sit excōicat⁹ tñ tenet^r ad ēstitutōz illius
quod sic recepit. **S**i quis ī bullis papalib⁹ a p̄pōit
vel remouet vnam lēam vel punctum. fm hostiēsez
est excommunicatus excōicatōe papali que fit ī cu
ria. nam ī iure om̄ni hoc n̄ habetur. Et h^o si bul
le habent vigorem. Nam si expirasset earum vigor
aut valor vtr̄puta qz d̄mebat gratiā ad tēpus con
cessam. et iam expirauit illud tempus. qz si tunc
rotū raderetur. nō p̄pterea icurrēt q̄s excōicationē
fm. Rich. **S**i quis falsificat lēas aut sigilla prelā
torū. aut om̄unitatis vel dñorū. vltra mortale tene^r
ad satisfacionem om̄ium dānorū. ind̄ secutorū. idē
de falsificante quēcunqz libzū vel scripturam ī
dammum aliorū. **S**i quis fecit alchamiam aut falsi
fauit mouetā qz vltra mortale tene^r ad restitutōz
Idē si falsis sciēter vtit^r et si ī hoc d̄ceptus fuit
Si quis falsificauit mensuras vñ pōdera ciuitatis
vñ sciēter ill⁹ falsis vtitur vltra mortale tenetur
ad satisfactōz damnorū. inde sequentium.

**De viij. p̄cepto scz nō loq̄ris cōtra pzo
ximū tuū falsū testimoniū et p̄zimo d̄ mē/
datio permiciōso. Capitulu. xx.**